

Tartalom

Műhely

ETO-gondozás, konkordancia (<i>Fejős László</i>)	3
Európai uniós szerzői jogi jelentés	4

Napló

Kovács Máté, az abszolút pedagógus (<i>Klein László</i>)	5
Kitüntetések	8
A Magyar Társadalomtudományi Szemle (1908–1914) a Magyar Társadalomtudományok Digitális Archívumában	8
A Bod Péter Társaság húszéves története (<i>Bellágh Rózsa</i>)	9

Közírási tétetek – Postánkból

Keszthely és a Festeticsek (<i>Borbélyné Verebélyi Judit</i>)	16
Mozgókönyvtár – Lendületben a német irodalom (<i>Bátonyi Viola</i>)	17
IBBY konferencia 2009 (<i>Dienes Éva</i>)	20
Érminsztent Ady Endre szülőfaluja (<i>Bolega Mária–Gál Ferencné</i>)	24
Nagy Anikó a Kertész Gyula-emlékérem díjazottja 2008-ban (<i>Szónyi Éva</i>)	25
A KKDSZ közleménye (<i>Földiák András</i>)	28

Iskolai könyvtárosok írják

Párbeszéd a múlttal a jelenben a jövőért (<i>Terdik István</i>)	29
A 13. havi fizetés története	29
Mesemeraton Benedek Elek műveiből	30

Külhontól jelentjük

Könyvvásár Kairóban (<i>Balázs Judit</i>)	31
Interneten a sepsiszentgyörgyi könyvtár állománya	33
Népszerűbbé váltak a könyvtárak az Egyesült Államokban a recesszió miatt	34
Ezrek tüntetnek Prágában a nemzeti könyvtárért	34
Felújítják a Teleki Tékát	34

Szemle

Szűts László: Diáksóder

Tudjon róla!

A Kovács Máté Alapítvány pályázata	37
Kultúra és az Európai Unió	38
Köszönet és felhívás	38
Adója 1%-ával támogathatja a Kárpátaljai Magyar Iskolai Könyvtárakért Alapítványt	38
Kiállítások	39
A Kovács Máté Alapítvány közleménye	39
Eseménynaptár 2009	39

ETO-gondozás, konkordancia

Lapunk elmúlt évi decemberi számában olvashattak az ETO sorsa iránt érdeklődők a nemrégiben befejezett konkordanciáról, amely az 1990. és a 2006. évi (2000. évi módosításokkal lezárt) kiadása közti átjárást oldja meg.

Amint az új ETO-kiadás, úgy a konkordancia is hosszú évek alatt készült el. Nem sikerült a két korábbi rekord tartása (gondolni se mertünk rá): az 1966 és 1975 közötti módosításokat 1976-ban, az 1977 és 1990 közöttieket 1991-ben, vagyis mindkettőt már a rá következő évben adták közre elődeink. (Csak zárójelben teszem fel a kérdést: vajon 1976-ban nem történt ETO-módosítás, vagy csak téves a cím?) E tendencia szerint a legutóbbi konkordanciának (1990–2000) 2001-ben meg kellett volna jelennie, ehhez képest 2006-os megjelenésével öt évet késelt.

Két komoly magyarázat is adható erre. Egyfelől: a Könyvtári Intézet elődjében, a Könyvtártudományi és Módszertani Központban önálló referense volt az ETO-gondozásnak, akit emellett más köteleességek nemigen terheltek, ma egyéb feladatok mellé besorolva jut idő az ETO-ra. Ez épp elég baj lenne önmagában is, amit tetézett, hogy bizonytalan alapokon készült az új ETO-kiadás.

Az ETO nemzetközi kiadását létrehozó UDC Consortium (félresöpörve a szobányi megörökölt jelzetcédulát) néhány nemzeti kiadásból hozott létre adatbázist MRF (Master Reference File) néven, ami ettől kezdve változik, gyarapodik is, de törölnek is belőle, ill. szövegmódosításokon esnek át jelzetei. Mindezekről az évente megjelenő E&C-kben (Extensions and Corrections to the UDC) számolnak be, a nyomtatásban megjelenő írásokat s a változások jegyzékét mintegy a nyomtatott változat elektronikus változataként pdf formátumban, cédén is mellékelik. Az előfizetés ára 125 euró, mai árfolyamon kb. 37 500 Ft. Az ETO papír- vagy cédékiadásának licencdíja 1300 euró, kb. 390 000 Ft. (Van intra- és internet licenc is, 1575, ill. 3150 euróért, de ezek haszná-

lati feltételeit, korlátozásait nem ismerjük, és figyelembe véve, hogy a díjakat évente kell fizetni, nem is nagyon kíváncsiskodtunk...)

Az évenkénti MRF-előfizetés fejében megkapjuk a megelőző év decemberével lezárt adatbázist, amelyben a létrehozott és ekként jelölt új jelzetek is benne vannak és jelzik a jelzetmódosulást is, megadva, melyik mező tartalma változott. Értelemszerűen ebből már hiányoznak a törölt jelzetek rekordjai. Évenként külön-külön adatbázisban megküldik az új, a módosult és a törölt jelzetek adatbázisát, az utóbbiban megadva a fogalom új jelzetét, ha új jelzetre helyezték át, vagy a végleges megszűnés tényét.

A felsoroltakból az derül ki, hogy mindenünk megvan egy gyorsan összeállítható, jó konkordanciához. Ez igaz is volna, ha az összehasonlítható állományok teljes szinkronban lennének, de nincsenek.

Munkamódszerünk az volt, hogy létrehoztunk egy összesített adatbázist a kumulált törölt és módosult rekordokból, ehhez hozzátöltöttük az adatbázisba rögzített 1990-es és 2006-os jelzeteiket. A feladat egyszerűnek látszott, az 1990-es magban lévő jelzetek sorsát illetően „balra” kell nézni, mondanak-e róla valamit a UDC-rekordok, majd „jobbról” hozzátenni az aktuális adatait.

A folyamat lefuttatása katasztrofális eredménnyel járt. Egyfelől „balra nézve” a UDC-állományban nem volt információ a vizsgált jelzetről, miközben a 2000-es halmazból is hiányzott, vagy benne volt ugyan, de a kapott információval ellentétben nem volt benne módosulás, ill. a megszűnt fogalom új jelzeteként megadott helyen teljesen más fogalom volt, vagy egyszerűen rossz volt az ajánlott jelzet stb.

Más módszerhez folyamodtunk: szövegelemzéssel kiszűrtük a 100%-ban megegyező fogalmak jelzeteit, egymás mellé tettük a jelzetek régi és új feloldását, az ún. nem jelzett sorsúaknak szintén szövegelemzéssel (-megfelelőséggel) kerestünk új jelzeteket. Az így kapott szöveges anyagon dolgoztunk tovább, ami viszonylag egyszerű döntés volt: töröltük a nem megfelelő jelzetsorokat, s pótolnunk ott, ahol nem volt ajánlat a régi jelzet helyett.

A jócskán lecsökkent (bár még így tekintélyes számú, hét és félezernél több) jelzetegységet rekonstruálva adatbázisba konvertáltuk, ebből készült az ISO, és az XML formátumú export, illetve a nyomtatott konkordanciajegyzék Word-táblázatba szerkesztett kézírata, az utóbbiból pedig Excel-tábla és tabulált szöveg, valamint pdf formátum.

A lehető legegyszerűbb és legáttekinthetőbb szerkezetre törekedtünk, kevés jel használatával. A jelzet forrásból kiderített új jelzetére nyílt mutat, H. h.-val jelöljük azokat a jelzeteket, amelyeket a konzorcium által megszüntetett vagy nem jelzett sorsú jelzetek helyett ajánlunk. (Csak nagyon kevés esetben fogadtuk el a jelzet s vele együtt a fogalom megszüntét!) A mi 1990-es kiadásunk sok esetben „táblázati rangra” emelt képzet, szerkesztett jelzeteket, amelyek az MRF-állományban természetesen nincsenek benne, de továbbélnék alkotóelemeik, ezért most is érvényesek és változatlanul használhatók. Ezt H. t.-vel jelöltük. Az L. m.-mel (lásd még) jelzetösszekapcsolási példákkal igyekeztünk az alapjelzetből kibontható új fogalmak kifejezésére példát adni. A kötet végén helyeztük el a papírkiadásban utóbb fellelt, értelemzavaró hibák jegyzékét. (A táblázatok forgatói biztosan továbbiakat is találnak majd. Megköszönjük, ha ezekről értesítenek bennünket.)

Úgy dukál, hogy a papírkiadásban megjelent ETO-hoz legyen papírkiadású konkordancia is, ezért árajánlatot kértünk ugyanannyi példányra, vagyis 1300 kötetre. A terjedelmes, több mint 500 oldalas nyomat nyomdaköltsége elég tetemes, ezért csak abban az esetben lesz papírkiadás, ha az igény meghaladja az 1000 darabot. Arra az esetre, ha nem, pdf formátumba konvertálva helyileg nyomtathatóként is meghirdettük.

Az integrált rendszert és abban ETO osztályozást használó könyvtáraknak az új jelzetelésre való áttérést megkönnyítendő ajánlottuk fel a többi formátumot, hogy konvertáló tábla segítségével minél egyszerűbben cserélhessék ki a régi jelzeteket az újakra. Ez abban az esetben, ha egyetlen főtáblázati szám vagy összetett jelzet az utód, működik is, azonban elég sok jelzetnek továbbosztások az utódai, itt szükség van a szakoskozó közreműködésére, döntésére.

Azt eldönteni, hogy kinek melyik változatra van szüksége, nem tudjuk, kétség esetén konzultáljanak szoftverük gyártójával vagy forgalmazójával. (Több ilyen kérdést tartalmazó megkezdés érkezett.)

Kérésre (erre több példa is volt már) mintát küldünk a változatokból.

A konkordancia régi hiányt pótol, és úgy tűnt, valóban várják is, ehhez képest nem halmoztak el bennünket megrendelésekkel. Bár számszerűleg messze áll a „küszöbértéktől”, legtöbbit a papírkiadásból rendeltek, 70 körül, az elektronikus változatok kért példánya tíz alatt vagy inkább öt alatt van, s ez az integrált könyvtári rendszerek jelenlegi elterjedtségéhez képest meglehetősen kevés.

Lehetséges ok az is, hogy nem használják az ETO-t tartalmi feltárássra. A Köztaurusz letöltési statisztikáját a használatban lévő könyvtári programok számával összehasonlítva azt gondolhatjuk, a teauruszt se nagyon. Márpedig ha így van, ez nem szolgálja az olvasó érdekeit, hiszen a sokféle tartalmi feltárási megoldás miatt esetleg könyvtáranként más-más logikával kell megfogalmazni a tartalomra vonatkozó keresőkérdését.

Az Egyetemes Tizedes Osztályozás gondozása kapcsán három adósságunk van még. A konkordanciához igazodva új raktározási tábla összeállítása, a katalógus-adatbázisok alá betölthető ETO-adatbázis hozzáférhetővé tétele, kiadása cédén, végül pedig a 2000. évi aktualizálási szintről 2008-ra, de legalább 2007-re frissíteni MRF-állományunkat. Az elsőn dolgozunk, a másodiknak ugyancsak jót tett, hogy kivártuk vele a konkordancia összeállítását, menet közben ugyanis számos hibáját sikerült javítanunk, a harmadiknak pedig feltétele, hogy legyen fedezete a (mint írásom elején kiderült) tetemes előfizetési díjnak.

És ami az egésznek fedezete s ami értelmet adhat egy ilyen nagyszabású munkának: az a tudat, hogy szükség van rá, várják, használják, észrevételeikkel segítik tökéletesítését.

Nem adtuk fel a reményt.

Fejős László

Európai uniós szerzői jogi jelentés

Az EU közzétette a szerzői jogi rendszer megváltoztatására irányuló Medina-jelentést. Ami sajnos kitűnik belőle, hogy szokás szerint hozzáértés nélkül készült, az igen szigorú francia szerzői jog felfogását tükrözi, amit még egyes lobbik is megspékeltek. Újdonság, hogy elzárná a tudományos publikációkat az emberek elől, és totális internet- (és könyvtári) cenzúrát vezetne be, és ezt csak nemzetközi összefogással lehetne megakadályozni. (Forrás: EuroAstra)